

Τὸ Σύνδρομο
τῆς
“Νέας Ἐποχῆς”...

...καὶ ἡ Ἑλπίδα
τῆς
Ὁρθοδοξίας μας

«Λάμπας ἐν τῇ Αἰγύπτῳ φωτισμὸν ἀληθείας, ἐδίωξας τοῦ ψεύδους τὸ σκότος·
τὰ γὰρ εἰδῶλα ταύτης Σωτήρ, μὴ ἐνέγκατά Σου τὴν ἰσχὺν πέπτωκεν...»

■ Αναγκαία ἐνημέρωση

Τὰ Απόκρυφα Χριστιανικὰ Κείμενα*

Μέρος Α΄.

Α. Ποιὰ εἶναι τὰ Απόκρυφα κείμενα

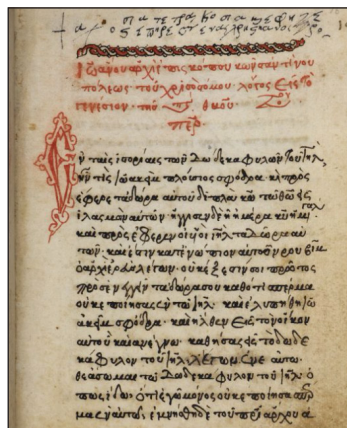
Ἡ Απόκρυφη Γραμματεία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης καλύπτει μιὰ τεράστια ἑκταση ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ. ὡς τὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰ. μ.Χ. καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ **Εὐαγγέλια, Πράξεις, Ἐπιστολές καὶ Ἀποκαλύψεις.**

Ἐπίσης, περιέχει κείμενα μὲ ἐπιρροές ἀπὸ ἑλληνικές, λατινικές, κοπτικές, συριακές, ἀρμενικές, ἀραβικές, αἰθιοπικές, σλαβικές καὶ ἄλλες παραδόσεις ποὺ ἐμφανίστηκαν στὸν Μεσαίωνα, ἀπὸ τὴν ἀρχαία γαλλική, τὴν γερμανική, τὴν ἰσλανδική καὶ τὴν πολωνική παράδοση.

Ἐτυμολογικὰ ὁ ὅρος «ἀπόκρυφο» σημαίνει τὸ κρυμμένο καὶ προσεκτικὰ φυλαγμένο μυστικὸ καὶ μὲ τὴν πάροδο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καθιερώθηκε ὡς τὸ ἀντίθετο τοῦ **Κανονικοῦ.**

Πιθανολογεῖται, ὅτι ὑπάρχουν πάνω ἀπὸ ἑκατὸ **Απόκρυφα Βιβλία** τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ χαρακτηρίζονται ὡς χριστιανικὰ ψευδεπίγραφα ἐξωβιβλικὰ κείμενα, διότι ἀναφέρουν διάφορα παράδοξα θαύματα ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς στὴν παιδική Του ἡλικία, τὰ ὁποῖα ἀπέρριψε ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση¹.

Ἔνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα καὶ σημαντικότερα **Απόκρυφα Χριστιανικὰ Κείμενα** εἶναι τὸ **Πρωτευαγγέλιον**

Τὸ Πρωτευαγγέλιον
τοῦ Ἰακώβου.

τοῦ Ἰακώβου, τὸ ὁποῖο πραγματεύεται τὰ σχετικά μὲ τὴν Γέννηση τῆς Θεοτόκου, τὴν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν θάνατο τοῦ Ζαχαρία.

Εἶναι κείμενο τοῦ 2ου καὶ ἀρχῶν τοῦ 3ου αἰ. μ.Χ.² Ὁ συγγραφέας του εἶναι ἄγνωστος, ἂν καὶ στοὺς περισσότερους κώδικες ἀναφέρεται ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος. Ὁ Strycker ἐκτιμᾷ, ὅτι ὁ συγγραφέας δὲν καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ μᾶλλον κατοικοῦσε στὴν Αἴγυπτο ἢ στὴν Μ. Ἀσία, γι' αὐτὸ θεωρεῖται ὡς πιθανὴ προέλευσή του ἡ Αἴγυπτος. Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν ἱστορία, ἀλλὰ ὁ συγγραφέας ἀναφέρει μόνον τὸ ὄνομά του χωρὶς κανένα ἄλλο χαρακτηριστικό³.

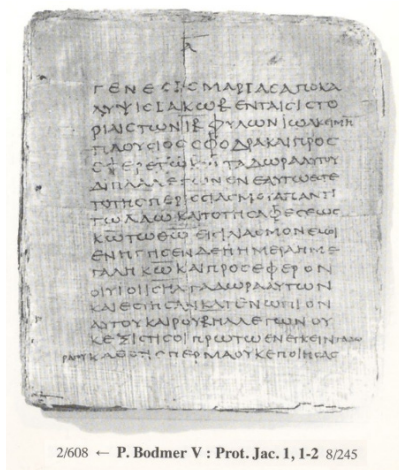
Τὸ κείμενο γνώρισε μεγάλη διάδοση στὴν Ἀνατολὴ σὲ ἀποσπασματικὴ ἢ παραλλαγμένη μορφή καὶ σὲ πλῆθος μεταφράσεων καὶ διασώθηκε μεγάλος ἀριθμὸς χειρογράφων ἀπὸ τὸν 3ο μέχρι τὸν 13ο αἰ. μ.Χ. Τὸ ἀρχαιότερο, σύμφωνα μὲ τὸν Tischendorf, ποὺ ἐξέδωσε τὸ κείμενο τοῦ Παρισινοῦ κώδικα (Paris gr. 1468) τοῦ 11ου αἰ. φέρει τὸν τίτλο «Γέννησις Μαρίας τῆς Ἀγίας Θεοτόκου καὶ Ὑπερενδόξου Μητρὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἡ πρώτη ἔκδοσή του παρέχεται ἀπὸ τὸν πάπυρο Bodmer V (ἐλληνικὸ χειρόγραφο τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου αἰ.), μὲ τὸν τίτλο «Γέννησις Μαρίας, Ἀποκάλυψις Ἰακώβ». Ἐντυπὴ ἔκδοση τοῦ ἔργου ἐκπόνησαν ὁ G. Postel, ποὺ τὸ 1552 μ.Χ. μετέφρασε στὰ λατινικὰ ἄγνωστο ἐλληνικὸ χειρόγραφο καὶ ὁ M. Neander, ὁ ὁποῖος τὸ 1564 δημοσίευσε ἐλληνικὸ χειρόγραφο τοῦ 11ου αἰ.

Στὴν Δύση ἐπίσημα τὸ **Πρωτευαγγέλιο** καταδικάστηκε ἀπὸ τὸν Πάπα Δάμασο τὸν Α' (366–384), ἀπὸ τὸν Πάπα Ἰννοκέντιο τὸν Α' (402–417) καὶ ἀπὸ τὸ Γελασιανὸ Διάταγμα. Οἱ κα-

ταδικές αὐτὲς δικαιολογοῦν τὴν σπανιότητα χρήσης καὶ εὑρεσης σχετικῶν χειρογράφων στὴ Δύση.

Κριτικὴ ἔκδοση πρῶτος ἔκανε ὁ C. Tischendorf, ὁ ὁποῖος ἐξέδιδε κατηγορίες «**Ἀποκρύφων**» σὲ διαφορετικὰ ἔτη. **Μία** βασικὴ ἔκδοση εἶναι ἡ «*Evangelia Apocrypha*», Lipsiae, Avenarius et Mendelssohn τὸ 1853, ἔχοντας ὡς βάση χειρόγραφα ἀπὸ τὸν 10ο αἰῶνα καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν δεκαετία τοῦ '50 καὶ μετὰ, ἦρθαν στὸ φῶς πηγὲς ποὺ μαρτυροῦσαν γιὰ τὸ ἔργο πρὶν

Πάπυρος Bodmer V.

ἀπὸ τὸν 10ο αἰ., μὲ σημαντικότερη ἓνα τμήμα τοῦ Παπύρου Bodmer⁴, τὸ παλαιότερα σωζόμενο, χρονολογημένο μεταξὺ τοῦ 3ου καὶ τοῦ 4ου αἰ. μ.Χ.

Ἀναλυτικότερα, τὸ συγκεκριμένο **Ἀπόκρυφο** περιέχει τὴν ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων ἀπὸ τὴν Γέννηση καὶ τὰ παιδικὰ χρόνια τῆς Παναγίας, τὰ ὀνόματα τῶν γονιῶν Της, τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννας, τὴν ἀφίερωσή Της στὸν Ναὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ σὲ ἡλικία τριῶν ἐτῶν, καθὼς καὶ λεπτομέρειες γιὰ τὴν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ⁵.

Ἡ Ἐκκλησία τὸ ἔλαβε ὡς βάση γιὰ τὴν εἰσαγωγή τῶν Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, ἐνῶ παράλληλα παρέχει πληροφορίες, ποὺ ἐνέπνευσαν τὴν ὑμνολογία καὶ τὶς τέχνες. Θεωρήθηκε, ὅτι ἀπηχεῖ ἔγκυρες παραδόσεις τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, ὅμως δὲν θεωρήθηκε γνήσιο ἔργο τοῦ Ἰακώβου ἀλλὰ κάποιου, ὁ ὁποῖος ἦταν γνώστης τῶν παραδόσεων. **Ὁ** ἴδιος τὸ ἀπέδωσε στὸν Ἰάκωβο τὸν Ἀδελφόθεο, ἐπεὶ τὸ ἔργο δίνει στοιχεῖα σχετικά μὲ τὴν ζωὴ τῆς Παναγίας, τὴν παρθενία Της καὶ ἀφηγεῖται γεγονότα μέχρι τὴν σφαγὴ τῶν Νηπίων ἀπὸ τὸν Ἡρώδη. **Οἱ** Θεομητορικὲς Ἑορτὲς ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ **Πρωτευαγγέλιο** ἢ ἐπηρεάστηκαν ἀπὸ αὐτὸ εἶναι ἡ Σύλληψη, τὸ Γενέσιο, τὰ Εἰσόδια, ὁ Εὐαγγελισμός, ἡ Κοίμηση τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ Ὑπαπαντή.

Ἐπίσης, ὑπάρχουν σὲ **Ἀπόκρυφα Κείμενα** στοιχεῖα, ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἑορτὴ τῆς κατάθεσης τῆς Τιμίας Ἐσθῆτος, τῆς Τιμίας Ζώνης καὶ τῆς Ἀγίας Σκέπης τῆς Θεοτόκου.

(Ἔπεται τὸ Μέρος Β')

(*) Περιοδ. «Διάλογος», ἀριθμ. 112 / Ἀπρίλιος - Ἰούνιος 2023. σελ. 11-14.

• Τῆς Ἑλένης Πενοπούλου (Μ.Θ.). • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. **C.** Tischendorf, Εὐαγγέλιο τοῦ Ψευδο-Ματθαίου 18-24. 35-36, 40. Evangelia Apocrypha, Lipsiae 1853, σελ. 81-87, 98-99, 102. Ἰ. Καραβιδόπουλος, Ἀπόκρυφα χριστιανικὰ κείμενα καὶ Α' Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια, Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 101-107.

2. **Ι.** Ἀναστασίου, Εἰσόδια, σελ. 12-16. PG 13, 876C-877A, Ωριγένους, Τῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Ἐξηγητικῶν, ὅπου ὁ Ωριγένης ἀναφέρεται σὲ βιβλίον τοῦ Ἰακώβου, ἄρα τὸ κείμενο ἦταν γνωστὸ στὴν ἐποχὴ του.

3. **C.** Tischendorf, Εὐαγγέλια ἀπόκρυφα, σελ. 48. Φίλια, Θεομητορικὲς ἑορτὲς, σελ. 15.

4. **M.** Testuz, Papyrus Bodmer V, Nativite de Marie, Cologny-Geveve 1958. Α. Τρυβυζαδάκη, Θεομητορικὴ Εἰκονογραφία, ὅπ.π. σελ. 47, 53-54 σχετικά μὲ τὰ χειρόγραφα καὶ τὶς ἐκδόσεις τοῦ Πρωτευαγγελίου.

5. **C.** Tischendorf, Εὐαγγέλια ἀπόκρυφα, Ἀθῆναι 1959, σελ. 36-37. Α. Meyer, Protevangelium des Jacobus, στο Ε. Hennecke, Handbuch zu den Neutestamentlichen Apokryphen, Tübingen 1904.